

Uèi qu'aimari parlar d'un Biarnès, d'un Biarnès exemplari per lo son engenh de consacrar las suas capacitats, las suas competencias aus mèi praubes de la terra, los qui viven quasi xhens nada comoditat e particularament xens aiga.

Jan Sahores qui's mori dus ans a ans, qu'era un hilh de regents biarnès publics, lhevàt que lo pair e's considerava mèi com un regent-paisan (qu'avè eretat de 6 has de terra qu'exploitava eth medix en Vath de Varetos). La mair qu'era regenta tanben e lo hilh que banhèt en aqueth ambient d'ua escòla publica recenta, de desgais cinquante ans. Ua ambient mercat per dus aspectes :

- la rivalitat dab las institucions ecclesiàus (un vesin qui vedeva lo regent-lo pair Sahòres e lo curat deu vilatge quan trabalhavan sendes terrenes vesins, e diseva que « hodjavan de cuu » tà har com se no se vedossen e tà no pas aver a saluda's Adiu l'ambient com disen uèi lo jorn !

- l'aute aspecte d'aquera escòla publica e laica qu'era de matiener lo biarnès a distancia e descoratjar los pairs de parlar la lenga mairana aus petitons e aus mèi grans. De segur lo pair non parlava pas biarnès aus sons maintages e Jan Sahòres qu'aprenot la lenga deus pairs bons e deus vesins. Lo pair qu'emplegava enquera lo metòde deu « carton », aperat endacòm mèi lo « senhau » : los eslhèves suspres a parlar biarnès qu'ac recebevan dinc a qu'u puixquin passar a un aute, parier suspres en lo medix pecat linguistic.... Aquò tà esvitar, çò comentava Jan Sahòras que fòrmas biarnesas non guasten pas l'aprendissatge deu francès mes que disere mèillèu, de hèit, tà entamiar la mort lenta deu gascon biarnès en las praticas familiaus... D'alhors la presència deu pair, biarnès de la vath d'Aspe en un vilatge baretonès qu'era ua de las riales excepcions : l'Academia de çò qui aperavan alavetz las Baixas Pireneas qu'enviava sistematicament regents vascos en Biarn e regents biarnès au Vascoat tà esvitar la contagion enter los regents e la poblacion... Un pass sanitari linguistic se voletz !

Aquò dit

Lo hilh deu regent qui auré aimar seguir la dralha deu pair qu'entamièt ua auta carrèra. E qu'es aquera qui esto tan bera que's pòt estar fièr d'aqueth hilh deu Biarn.

Diplomat de l'Escòla superiora d'hidrolica a Tolosa, qu'entrèt a la SNPA vaduda puix Elf Aquitaine qu'i aprenot los metiers de l'horadatge, qu'aveva aprenut tanben tot çò qui tocava a l'hidrolica. Com ac disèva eth medix l'ingeniaire petrolèr que vadot puix mestierau idrolic au servici deus mèi praubes de la terra, annadas arron annadas au ritme deus dus mes e mièi de vacances xens solde annaus. E òc aqueth òmi non passava pas sos vacances a Osegor, Arcaixon o a Megève mes au mièi de las mèi praubes poblacions de la terra. çò qui l'amièt un chic pertot en çò qui començava a s'aperar lo Terç Monde : Haiti, Bolívia, Afghanistan, e sustot l'Àfrica. Que cau arremercar qu'aqueth òmi modeste non trantalhava pas en diser qu'avè aprenut de las poblacions locaus autan com 'us avèva aprenut eth, per exemple dab las « kettaras » tunisianas (o « karez afgans »), aqueths tunèls de mobilizacion de l'aiga. Mes tanben que sabeva com mesclar apèrs diferents e crear utis navèths adaptats a la situacion climatica e sociala de las poblacions qui auré d'us manejar e d'entertener. Fin finau un bricoleire, lo Manciet qu'auré dit un maquinair, d'engeni ! E que haso quasi miracles, d'engeni tecnic e tanben umans : qu'avèva comprés que la tecnica n'es pas pro xens l'uman.

Es qu'aquera capacitat non l'auré pas podut explèitar a hons xens ua auta qualitat, la de tirar de tot blat haria e especiaument deus sons encontres umans dab la gent qui crotzavan lo son camin, per diferent d'eth qui estossen sia en França sia hens tots los pais on l'amiava lo son adirer d'ajudar

.Tot aquò en beth tirà's deu cap los prejudjats eretats de la sua educacion o de las opinions automaticas, ideas deu còrn deu huèc com disen, , de la societat francesa d'alavetz ,sian de dreita com d'esquerra.

Tota aquesta istòria qu'es contada en detalh en un libe magnific, recentament pareixut »Regards sur un mineur d'eau, Jean Sahores, un engagement solidaire auprès des habitants pauvres des terres arides » , editat per l'association Montagnes Insolites (ua association de Pau dont Sahòres era sòci). Lo texte que dona ls quitas paraulas de Jan Sahòras qui en controllèt l'escritura avans de mori's. Aqueth texte qu'esto establhit per membres de l'associacion ,especiaument un ingeniaire de Total (ex Elf Aquitaine) , ancian collègue de Sahòras ço qui explica la perfeccion tecnica de las explicacions. A mèi d'un libe d'aventuras aqueth libe que poderé estar un manueu per los qui volerén apitar sistemas d'irrigacion en pais aride o menx aride, dinc a l'annexe qui dona lo detalh tecnic de detz manèitas utilizadas per l'irrigacion per Sahòras .

Un beth hilh deu Biarn, doncas !